

Samfunnsarbeid

i et minoritetsperspektiv

«Frivillige organisasjoner virker som mosaikk for integrering» Guro Ødegård

Emnekode: SOS3900

Kandidatnummer: 611

Bachelor i sosialt arbeid vår 2017

Høgskolen i Oslo og Akershus. Fakultet for samfunnsfag

Innholdsfortegnelse

1	Innledning og bakgrunn for problemstilling.....	4
1.1	Problemstilling	4
1.2	Klargjøring av problemstillingen og relevans til sosialt arbeid.....	4
1.3	Avgrensning	5
1.4	Forforståelse	5
1.5	Begrepsavklaring	7
1.5.1	Diskurs.....	7
1.5.2	Doxa	7
1.5.3	Empowerment	7
1.5.4	Kulturforståelse	7
1.5.5	Etnosentrisk tilnærming.....	8
1.5.6	Integrering	8
1.5.7	Minoritet og majoritet.....	8
1.5.8	Rolle	8
1.5.9	Samfunnsarbeid	8
1.5.10	Sosial kapital	8
1.5.11	Stereotypisering.....	8
1.5.12	Tillit	9
1.5.13	Symbolisk vold	9
2	Metode og kildekritikk	9
2.1	Etiske betraktninger.....	10
3	Praksiserfaring	10
3.1	Oppgavens videre oppbygning	12
4	Teori	12
4.1	Hva er samfunnsarbeid?	12
4.2	Rollen som samfunnsarbeider i nærmiljøkonteksten.....	13
4.3	Hva er integrering?	15
4.4	Frivillige organisasjoner	16
4.5	Frivillige organisasjoner som integreringsarena.....	16
5	Samfunnsarbeiderens møte med de andre	18
5.1	Kulturforståelse eller essensialisering?	18
5.2	Å møte den andre som aktivt handlende	19

5.3	Hjemmet som arena for kontaktetablering og rekruttering	21
6	Kritisk refleksjon.....	22
6.1	Makt i forhold til diskurser.....	22
7	Ny innsikt gjennom kritisk refleksjon	23
7.1	Dekonstruksjon av kritisk episode.....	23
7.2	«Integreringstiltak, bare kosmetiske løft på segregerte ansikt»?.....	24
7.3	Dekonstruksjon av kritisk episode ved å reflektere kritisk.....	25
7.3.1	Hvilke andre ting utfordrer min kulturforståelse i forhold til frivillighet?	25
7.3.2	Hvordan forstår jeg maktperspektivet i min historie?	27
7.3.3	Hvordan ser jeg min kritiske historie ut ifra et interseksjonelt perspektiv?	28
7.3.4	Hvordan ser jeg meg som katalysator i samhandling med minoriteter	29
7.3.5	Avsluttende betraktninger kritisk refleksjon.	30
8	Avslutning	30
9	Litteraturliste	32

1 Innledning og bakgrunn for problemstilling

I følge FN er Norge kåret til verdens beste land å leve i 2017 (Sterri 2017). Høyt tillitsnivå i befolkningen er en av grunnene for utmerkelsen. Vi stoler på myndigheter og medborgere. Mange mener at denne tilliten er truet av den økende innvandringen. Forskning viser at mistilliten til Norge og at den går i arv til etterfølgende generasjon (ibid). Det er økt frykt for at det etableres parallellsamfunn i norske byer der egne regler gjelder og avstanden til «det norske» øker. Media serverer nesten daglig bilder fra opptøyer flerkulturelle drabantbyer i Sverige hvor det har dannet seg parallellsamfunn (Stokke 2016). I en tid hvor man frykter at økt innvandring vil svekke den sosiale kapitalen og utfordre solidariteten i Norge er det viktig at sivilsamfunnet trekkes inn i integreringsarbeid og arbeidet med forankring i utsatte flerkulturelle drabantbyer (Ødegård mfl. 2014).

Frivillige organisasjoner som integreringsarena, blir av sosiolog Guro Ødegård fremhevet som mosaikk i nettverksbygging. Ødegård er en av Norges fremste forskere på sivil samfunn og har i mange år vært tilknyttet Institutt for samfunnsforskning. I følge henne kan deltakelse i frivillige organisasjoner bidra med å forebygge at det dannes parallellsamfunn, fordi det skaper *sammenbindende og grenseoverskridende tillit* og dermed lokal forankring (Ødegård mfl. 2014, 175). Jeg vil i denne oppgaven undersøke frivillige organisasjoner som integreringsarena og reflektere kritisk over samfunnsarbeiderens rolle i et minoritetsperspektiv. Jeg bruker derfor vekselvis en narrativ tilnærming det vil si en *jeg* stemme. Med bakgrunn i dette samfunnsarbeids-perspektivet blir min problemstilling som følger:

1.1 Problemstilling

Hvilke utfordringer kan samfunnsarbeideren møte i integreringsarbeid i samhandling med minoriteter? Jeg vil utforske frivillige organisasjoner som integreringsarena og undersøke hvordan kritisk refleksjon kan styrke samfunnsarbeiderrollen.

1.2 Klargjøring av problemstillingen og relevans til sosialt arbeid

Hvorfor har jeg så valgt frivillige organisasjoner som arena for integrering som tema i denne oppgaven? Med bakgrunn i blant annet praksiserfaringer fra et lokalsamfunn, tror jeg at sivilsamfunnet kan bidra til å forebygge etablering av parallellsamfunn og marginalisering. Selvsagt ikke alene. Jobb, utdanning, en meningsfull og inntektsgivende hverdag er avgjørende for integrasjon (Brochmann mfl. 2017:2 kap 9). Den norske integrasjonspolitikken hviler i hovedsak på den såkalte «arbeidslinjen» der oppmerksomheten først og fremst er

deltagelse og kvalifisering til arbeidsliv (ibid). Undersøkelser (Midtbøen og Rogstad 2012) belyser at personer med utenlandske navn sliter mer enn andre å nå gjennom en søkeprosess i arbeidslivet. Dette viser at det lokale foreningsliv også har et viktig potensiale som integreringsarena da samhandling mellom individer og grupper kan bygge tillit og sosial forankring (Midtbøen og Rogstad 2012 sitert av Ødegård 2014 mfl. 175).

Hvorfor bruker jeg kritisk refleksjon i forhold til samfunnsarbeiderrollen? Som del av majoritetsbefolkningen har jeg gjerne definisjonsmakt overfor minoritetsbefolkningen som jeg samhandler med. For å utvikle gode relasjoner er det viktig som samfunnsarbeider å reflektere over dette maktforholdet og egen førforståelse i samhandlingen (Qureshi 2015, 201). Jeg vil derfor bruke kritisk refleksjon som teoretisk redskap i et interseksjonelt perspektiv for å knytte teori og praksis sammen (Kojan og Storhaug 2015, 190), (Ghosh 2007, 320-332). Det gjør jeg med utgangspunkt fra en kritisk episode fra praksis (Gjeitnes og Tronvoll 2011, 96). Ved å dekonstruere erfaringene fra praksis i en samfunnsarbeidskontekst, kan jeg forhåpentligvis få ny forståelse og innsikt om egen praksis. Frivillige organisasjoner mener jeg er en viktig arena for integreringsarbeid da den er med på å skape sosial kapital. Her møtes medlemmer på en nøytral grunn og det er lettere å skape gjensidig anerkjennende relasjoner som er en forutsetning for dannelse av nettverk (Ødegård mfl 2014).

1.3 Avgrensning

I denne oppgaven avgrenses konteksten til å gjelde medlemsbaserte organisasjoner og ikke humanitære organisasjoner- hvor formålet primært er å hjelpe enkeltindivider eller grupper til å integreres i det norske samfunnet – Oppgaven avgrenses til å gjelde møteplasser hvor mennesker møtes i symmetriske relasjoner-altså på likefot. Det å være mottaker av andres frivillige samfunnstjeneste, skaper en asymmetri i relasjonen. Der de lett kan komme i en avhengighetsposisjon. Deltakelse i humanitære organisasjoner er hensiktsmessig i innvandrernes første fase i Norge og hjelper dem med å gi koblinger til samfunnet (Ødegård mfl 2014, 180).

1.4 Forforståelse

I følge Olav Dalland bringer vi alltid med oss vår forforståelse inn i nye situasjoner (Dalland 2013, 117). Forforståelsen innebærer blant annet at vi alltid vil ha tanker og meninger om et fenomen i forkant av møtet med nye situasjoner. Jeg begynte å interessere meg for samfunnsarbeid og integrering i praksis i 5 semester. I min praksisperiode fikk jeg mulighet til å være med på å starte en frivillig organisasjon i en flerkulturell drabantby i Oslo. Målet var å

skape en møteplass som fremmet samhandling på tvers av kulturer. Området var preget av segregering da yrkesaktive nordmenn hadde flyttet ut og blitt erstattet med en stor minoritetsandel i beboermassen. Andelen av beboere med minoritetsbakgrunn var stort sett eldre og over yrkesaktiv alder. Dette skapte fraksjoner og lite forankret bomiljø.

I rekrutteringsarbeidet gjorde jeg oppsøkende arbeid med en spørreundersøkelse som kartleggingsverktøy med hjemmebesøk og etterfølgende samtaler på beboerkontor. Jeg møtte mange barrierer, bl.a språkproblemer og liten interesse for deltagelse i tverrkulturelle arrangement. De ulike minoritetsgruppene valgte egne arenaer med røtter i egen kultur. Idrettsklubbene savnet deltakelse fra innvandrerforeldre og var frustrerte. De mente at fraværet førte til rovdrift av de få norske foreldre som var med. Denne praksisperioden har utfordret mine holdninger og fordommer i hvordan jeg, som representant for majoritetsbefolkningen så på de andre og hvilke fordommer jeg fikk. Under kartleggingsperioden møtte jeg mange mødre som ønsket kjønnsdelt svømmeundervisning på skolen og holdt jentene sine hjemme etter at de var 13 år. Jeg opplevde at slike holdninger forsterket mine fordommer mot minoritetsbefolkningen. Burde ikke de som kommer hit til landet tilpasse seg norske forhold?

I følge Dalland har vi altså med oss forforståelse og fordommer når vi skal undersøke noe (ibid). Fordom er en dom på forhånd, det vil si at en allerede har en mening om noe før man undersøker det. Min oppfatning er at slike fordommer lett kan oppstå i samhandling mellom majoritet og minoritet. I følge Qureshi og Nilsen skyldes dette at nordmenn ofte setter likhetstegn mellom likhet, rettferdighet og går ut i fra dette som et universelt ideal (1991, 45). En konsekvens av dette kan bli at mange av oss har manglende evne til å akseptere det som er «annerledes». Først når en utlending har blitt «lik» en nordmann så blir hun akseptert. Dette tenker jeg kan føre til et sterkt assimilasjonspress.

Jeg tror at fordommer preger oss alle. Det er en del av vår kulturarv og oppdragelse, og jeg som norsk preges nok av at jeg bærer på et likhetsideal. At det har blitt internalisert gjennom normer og oppvekst og blitt en del av min habitus. Kroppsliggjorte mønstre som vi er sosialisert inn i og tar for gitt (Horntvedt 2015, 23).

Som kommende sosialarbeider er det viktig at jeg er bevisst mine fordommer, men at jeg ikke dermed handler fordomsfullt. Mitt arbeid bør samsvare mellom verdiene i yrkesetikken og prinsippene i sosialt arbeid, og de verdiene som kommer til uttrykk gjennom holdninger i

praksis. Som del av majoritetsbefolkningen har jeg definisjonsmakt i forhold til minoritetsbefolkningen. Det er derfor viktig at jeg utforsker disse fordommene ved å kritisk reflektere over mine holdninger slik at jeg kan skape en god relasjon som sosionom og samfunnsarbeider. I følge Dalland er ikke læringsprosessen fullført før en kan hente fram og ta bruk denne kunnskapen (Dalland 2010). I denne oppgaven utfordrer jeg min kulturelle forståelse.

1.5 Begrepsavklaring

Hvilke forståelse vi legger i ulike begreper vil forme hvordan vi tenker rundt et tema. Jeg synes derfor det derfor er hensiktsmessig å definere de viktigste nøkkelbegrepene i oppgaven. Andre begreper vil eventuelt bli beskrevet underveis i oppgaven.

1.5.1 Diskurs

I denne oppgaven bruker jeg Michel Foucaults tilnærming til begrepet. Han mener at vi mennesker befinner oss i store kunnskapsregimer som til enhver tid definerer for oss hva som er rett og feil. Det vil alltid være en tilknytning mellom makt og kunnskap i en diskurs (Rugkåsa Ylvisaker og Eide 2017, 30).

1.5.2 Doxa

Pierre Bourdieu (2000) knytter begrepet til de sidene ved vår kultur og samfunn vi tar for gitt. Det doxiske felt innebærer at vår forforståelse og kunnskaper er så selvsagte at vi ikke reflekterer over dem. I følge Bourdieu har det doxiske en dobbelfunksjon: På den ene siden gir det oss en plass i et felleskap, på den andre siden gjør det vanskelig, å få innpass et annet felleskap (Bordieu 2000 sitert av Leira 2003, 14).

1.5.3 Empowerment

Empowerment skapes i nettverk fordi folk i grupper blir i stand til å finne sine egne løsninger og på denne måten utvikler mestringsstrategier gjennom bl.a sosial kapital (Bø, Schiefloe 2010, 86). Empowerment innebærer støtte og styrke i forhold til å påvirke sin livssituasjon. Empowerment i sosialt arbeid foregår på 3 nivåer, på individ, gruppe og lokalsamfunnsnivå (Andersen, Brok, Mathiasen 2000, 69).

1.5.4 Kulturforståelse

Refererer til hvordan menneskers handlinger og væremåte kan forstås og forklares på bakgrunn av verdier i deres kultur. Berit Thorbjørnsrud hevder at kultur er det som gjør oss til mennesker. Kulturforståelse ut i fra hennes perspektiv betyr dermed å forstå seg selv og de andre i samspill med hverandre (Thorbjørnsrud 2010, 201).

1.5.5 Etnosentrisk tilnærming

Man ser og bedømmer det man observerer eller opplever gjennom egne «briller», altså egne verdier og normer (Eide mfl 2009, 75).

1.5.6 Integrering

I denne oppgaven bruker jeg tilnærming til Ødegård mfl. tilknyttet Institutt for samfunnsforskning (2014 mfl.). De beskriver integrasjon som en toveis prosess, som krever tilpasning fra både majoritet og minoritet (Ødegård mfl. 2014, 50).

1.5.7 Minoritet og majoritet

I følge Berit Thorbjørnsrud defineres begrepene majoritet i forhold til antallet av en etnisk gruppe (2009, 232). Det som kjennetegner majoriteten er at den har mest makt og legger derfor stort sett premissene for samhandlingen. Minoritetsbefolkningen må tilpasse seg og underordne seg majoritetens definisjonsmakt og underordne seg på deres premisser (ibid).

1.5.8 Rolle

Rollebegrepet kan defineres som summen av de forventninger som er knyttet til en oppgave (Aubert 1981 sitert av Økland 2014, 81).

1.5.9 Samfunnsarbeid

Samfunnsarbeid handler om å redusere sosiale problemer til på individnivå gjennom å endre problemskapende forhold i samfunnet. De berørte er selv en del av endringsarbeidet som er rettet på organisasjons og lokalnivå. I denne oppgaven er tilnærmingen på organisasjonsnivå med frivillige organisasjoner i en flerkulturell nærmiljøkontekst (Cleppe 2015, 136).

1.5.10 Sosial kapital

I denne oppgaven bruker jeg Putnam og Wollocks tilnærminger til sosial kapital fordi de komplementerer hverandre (Ødegård mfl. 2014, 38-39). Putnam (2007) skiller mellom *støttende, sammenbindende* sosial (bonding) og *brobyggende, overskridende* sosial kapital (bridging) (Putnam 2007 sitert av Ødegård mfl. 2014, 39).

Wollock (1998) supplerer Putnam med begrepet *lenkende sosial kapital*. Denne kapitalformen betegner de offentlige rolle som tilrettelegger for integrasjonsprosessen i lokalsamfunnet. Den betegnes også som den *vertikale* formen for sosial kapital (Wollock 1998 sitert av Ødegård mfl. 2014, 38).

1.5.11 Stereotypisering

Negative generaliseringer av egenskaper ved enkeltpersoner og forenklete antakelser og fordommer om mennesker ut i fra ytre kjennetegn. Slike stereotyper kan virke som sosialt

effektive fordommer. Stereotyper kan enten være knyttet til nasjonalitet, klasse, hudfarge, kultur, tro eller livsstil (Skytte 2008, 25).

1.5.12 Tillit

I denne oppgaven bruker jeg Wollebæks og Seegards (2011) tilnærming til tillit. De skiller mellom sammenbindende og grenseoverskridende tillit. Den sammenbindende tilliten kjennetegnes av lukkede miljøer og betegnes som støttende. Grenseoverskridende tillit kjennetegner gjerne samhandling med mennesker med annen bakgrunn og betegnes som brobyggende (Wollebæk og Seggaard 2011, 17).

1.5.13 Symbolsk vold

Er en betegnelse på minoritetens aksept av majoritetens fortolkning av dem og sees i sammenheng med majoriteters dominans over minoriteter (Bordieu 1996 sitert av Leira 2003, 15).

2 Metode og kildekritikk

Metoden forteller oss om hvordan vi bør gå fram for å skaffe eller etterprøve kunnskap, skriver Olav Dalland (2011, 111). Begrunnelsen for å velge en bestemt metode, er at den vil gi oss gode data og belyse spørsmålet vårt på en faglig og interessant måte (ibid). Jeg baserer min oppgave på litteraturstudier samt praksiskunnskap nedtegnet i loggbøker fra en samfunnsarbeidskontekst hvor jeg hadde 5 semesterpraksis. Målet var å fremme integrering på tvers av kulturer i en flerkulturell drabantby i Oslo ved etablering av en frivillig organisasjon. Jeg har benyttet Høyskolen i Oslo og Akershus database Oria og IDUNN til å finne relevant litteratur i bøker og tidsskrifter. Utover dette har jeg brukt regjeringens nettsider for å underbygge den sosialfaglige relevansen i problemstillingen min. I litteratursøking har jeg lagt vekt på søkerordene; «integrering», «samfunnsarbeid», «frivillige som integreringsarena», «sivilsamfunn», «minoritetsperspektiv» og «sosial kapital».

Jeg har valgt å bruke vitenskapelige artikler og bøker som er basert på forskning. Jeg bruker blant annet boka «Felleskap og forskjellighet» av Guro Ødegård, Jill Loga, Kari Steen-Jonsen og Bodil Ravneberg som bygger på casestudier utført av forskere ved Institutt for samfunnsforskning i Oslo og Rokkansenteret i Bergen. Empirien er hentet fra fire lokalsamfunn i fire større norske byer. Jeg har også deltatt på seminarer knyttet til boken og lest forskningsrapporter fra andre forskere ved instituttet som Dag Wollebæk og Signe B Seegard m.fl. Jeg bruker også pensumbøker som lærere ved fakultetet for

sosionomutdanningen har valgt ut og vurdert som viktig for utdanningen vår. De som utmerker seg i forhold til oppgavens minoritetsperspektiv er Signe Ylvisaker og Marianne Rugkåsa. Forfatterne er anerkjente sosialarbeidere og forskere innenfor fagfeltet. Jeg har bestrebet meg på å bruke primærkilder som innebærer originalkilder. Når det gjelder vurdering av kilder er det viktig å være bevisst på at sekundærlitteratur gjerne går gjennom en fortolkningsprosess og kan derfor ha mindre relevans enn primærlitteratur, hvor det er forfatterens forskningsarbeid som presenteres. Jeg er bevisst på at dette kan påvirke kvaliteten på oppgaven min (Dalland 2012, 70).

Jeg viser også til avisartikler da jeg anser at de har relevans, selv om de som kilder rangeres langt nede i kildehierarkiet (Dalland 2012, 71). Meyer mfl. (2008, 201) hevder at utøvelsen av sosialt arbeid også påvirkes av mediebildet. Flesteparten av befolkningen får informasjon om innvandrere gjennom media og gjerne gjennom stereotyper. Fordi sosialarbeideren er en del av samfunnet vil også hun eller han være påvirket av mediebildet. I følge Bedstrøm (2002) så speiler ikke media bare virkeligheten, men er en sentral aktør som er med på å avgjøre hvordan hendelser skal formidles og tolkes (Ylvisaker 2004, 22).

2.1 Etiske betraktninger

I oppgaven viser jeg til praksiserfaringer. Som praktikant gjorde jeg oppsøkende arbeid i beboernes hjem. For å unngå *direkte* og *indirekte* personidentifiserende opplysninger, er alle persondata og bydelstilthørighet i forhold til beboerne anonymisert (Dalland 2012, 102). Personvernet til beboerne blir også beskyttet gjennom reglene om taushetsplikt. Samtalene ble ført i henhold til Forvaltningsloven § 13 som sikrer taushetsplikten. (Ohnstad 2011, 82, 88). At jeg henviser til praksisstedet som var mitt undersøkelsesfelt er avklart med veileder og bydelen. I min kritiske episode viser jeg til en dialog med min veileder. For å unngå at det her fremkommer *indirekte* personidentifiserende opplysninger om henne i kraft av hennes tilknytning til Hioa, har jeg valgt å anonymisere alder, rasemessig og etniske bakgrunn.

3 Praksiserfaring

I min praksisperiode fikk jeg mulighet til å være med på å starte en frivillig organisasjon i en flerkulturell drabantby i Norge. Målet var å skape en møteplass som fremmet samhandling på tvers av kulturer. Drabantbyen hadde demografiske utfordringer med stor befolkningsutskifting og befolkningsøkning i dette området. Store deler av etniske nordmenn hadde flyttet ut av drabantbyen og innvandrerfamilier var flyttet inn. Dette har forårsaket svikt i

deltakelse i det tradisjonelle organisasjonslivet. Det er blitt synliggjort et behov for å styrke lokalsamfunnets evne til selv å ta grep om lokalsamfunnsutvikling. Ved å utvikle ulike arenaer for frivillig arbeid styrkes samfunnsdeltakelse. Samhandling på tvers av kulturer i et bomiljø styrker nettverk og sosial kapital og et godt integrert bomiljø (Segaard 2011, 180). Jeg var i denne praksisperioden med på å utforme spørreskjemaer og brukte de som kartleggingsverktøy, for å få innsikt i lokalbefolkningens behov i drabantbyen. Både sosialt og fysisk i deres bomiljø. Videre jobbet jeg på tre arenaer i forhold til rekruttering av ressurspersoner til den frivillige organisasjonen; 1) Jeg banket på dørene i borettslagene, 2) Det ble utført samtaler på beboerkontor også kalt feltekontor og etterfølgende gruppemøter 3) hvor utforming av vedtekter og formalisering av den frivillige organisasjonen til slutt ble gjennomført. Ved å delta på disse arenaene fikk jeg kontakt med beboerne og fikk innsikt i hvordan eierskap og lokalt engasjement kan styrke muligheten for langsiktige bærekraftige lokalsamfunn. Det var spesielt tre funn som ble synliggjort gjennom kartleggingen i forhold til beboernes ønsker og tanker: 1) Felles møteplasser som eksempelvis uteplasser der beboerne kan grille og bruke mat og samtale som katalysator. Også for å minske polariseringen mellom spesielt eldre etniske nordmenn og innvandrere. 2) Innelokaler som kan fremme kommunikasjon og samhandling i bomiljøet. Bedre tilrettelegging av utearealer for barn og 3) kjønnsdelte svømmemuligheter.

Som praksisstudent var jeg med på å kartlegge tre boligsameier og observerte skillelinjer i forhold til imøtekommenhet og beboersammensetning. Kartleggingen var en utfordring da mange var nyinnflyttede og behersket norsk dårlig eller var fraværende. De signaliserte at fellesstyrene fungerte dårlig og at det var en sterk polarisering mellom de etnisk eldre norske og innvandrere. Mye styres av boligpolitikk. Det var stort sett utleieleiligheter i disse sameiene. Innvandrere leide av innvandrere som følte det tryggest å leie ut til sine egne landsmenn. Problematikken ble for øvrig at eierskapet til utforming av bomiljø forvitret, da det er kun var de som eide leilighetene som hadde styremandat. De få som valgte å bo i egne leiligheter var ofte eldre etniske nordmenn som tviholdt på sine styreverv i borettslagene. Mange hadde sittet i 20 år. Mitt inntrykk er at de var lite mottakelige for nye input. De følte seg dessuten truet av innvandrere. Det som gjorde spesielt inntrykk på meg som praksisstudent var dårlige boforhold med overfylte og overprisede leiligheter. Jeg opplevde også underliggende konflikter mellom ulike innvandrergupper i bomiljøet.

3.1 Oppgavens videre oppbygning

Jeg har til nå redegjort for bakgrunnen for valg av tema, avgrensning, begreper, valg av problemstilling samt praksiserfaring og presentasjon av problemstilling. Videre i kapittel 4 vil jeg gjøre rede for samfunnsarbeid og belyse hvordan frivillige organisasjoner kan være en viktig integreringsarena i tverrkulturelle bomiljøer. I kapittel 5 utdypes jeg samfunnsarbeiderrollen i et minoritetsperspektiv og belyser hjemmebesøk som en hensiktsmessig kontekst i samfunnsarbeid i et minoritetsperspektiv. Oppgaven kulminer i en kritisk episode fra praksisfeltet i kapittel 6, som så dekonstrueres i en kritisk refleksjon i kapittel 7. Hensikten er å binde sammen teori og praksis gjennom refleksjon og drøfting i et kritisk perspektiv, slik at sammenhengen i min problemstilling blir synliggjort og besvart. Kapittel 8 inneholder en avslutning.

4 Teori

4.1 Hva er samfunnsarbeid?

Thynnes (2006, 58) beskriver samfunnsarbeid som endringsarbeid på gruppe-organisasjons og samfunnsnivå som har følgende formål:

«.. Bidra til økt samhold i en gruppe eller et område, det som kan kalles et godt sosialt nettverk, fremme kravene til svakt stilte grupper i samfunnet, sørge for størst mulig medvirkning fra dem problemene angår, gjennom organisering av interessegrupper, og utvikle nye tiltak sammen med dem problemene angår, og dermed forbedre det samlede servicetilbud og velferd.»

Gunn Strand Hutchinsons (2010) forklarer at samfunnsarbeid innebærer å jobbe sammen med grupper som ønsker å bedre sin egen og andres livssituasjon. «Å mobilisere utsatte grupper, og å bidra til læring, til å bygge sosial kapital, til å delta som aktive borgere og til å fremme sosial kapital, til å delta som aktive borgere og til å fremme sosial inkludering, står sentralt i samfunnsarbeid i dag» (Hutchinson 2010, 49). Det dreier seg om å styrke individet og vedkommendes tro på at endring kan skje.

Samfunnsarbeid inngår i sosialt arbeid og har fått en sentral plass i Norges velferdspolitik, og myndighetene legger stadig opp til samarbeid med forskjellige aktører i samfunnsutvikling. Dette er både knyttet til planlegging og til å løse oppgaver. I denne formen for sosialt arbeid, arbeider en både sammen med enkeltpersoner, grupper og administrasjon (Hutchinson 2010). I dag fremstår samfunnsarbeid i mange former og med ulike betegnelser

(Hutchinson 2010). Lokalt utviklingsarbeid og organisasjonssamfunnsarbeid underbygger i sterkeste grad min problemstilling (Thynnes 2006, 59). Lokalt utviklingsarbeid innebærer at jeg som sosialarbeider samarbeider med lokalbefolkningen. Dette er virksomhet som finner sted innenfor et avgrenset sosialt geografisk område. Arbeidet har som mål å utvikle kontakt og samhandling mellom folk i området. Organisasjonsarbeid innebærer å få foreninger, organisasjoner og myndigheter til å samordne sin virksomhet bedre til fordel for beboerne i området, slik at man oppnår et integrert bomiljø (Thynnes 2006, 59).

4.2 Rollen som samfunnsarbeider i nærmiljøkonteksten

Økland knytter gjerne katalysatorrollen til samfunnsarbeidsmandatet som innbefatter rollen som muliggjørere, systemkjenner, inspirator, støtte, koordinator, hoggestabbe og konfliktløser (Økland 2012, 82). I denne oppgaven knytter jeg samfunnsarbeid utført av fagansatte. Det vil si at jeg som sosialarbeider har en profesjonsutdanning og en yrkesetikk. En rolle er som sagt innledningsvis et sett av forventninger som er knyttet til en stilling. Min rolle er knyttet til lenkende sosial kapital, det vil si at jeg er ansatt i et offentlig prosjekt (Wollock 1998 sitert av Ødegård mfl. 2014, 38). Denne rollen skiller seg ut fra den tradisjonelle hjelpe- og saksbehandlerrollen. Jeg har forlatt kontoret for å jobbe på beboernes arena i bomiljøet. Det skaper nye rammer for yrkesutøvelsen og gjør hjelpeollen mer sårbar da mye av samhandlingen foregår i beboeres hjem. Prosjektet vil falle på kontakten med beboerne. I mitt mandat skal jeg bidra til å styrke andre, bygger kompetanse slik at de øker sin handlingsevne. Jeg skal ha fokus på at avmakt til beboerne skal avta og at makt mobiliseres i den enkelte og i gruppene det samarbeides med. I mitt tilfelle beboere bosatt i området jeg der jeg jobber. Det innbefatter at jeg bidrar til prosesser som kan styrke den enkeltes beboers tro på egne muligheter til å handle. Dette empowermentperspektivet kan knyttes opp mot lenkende sosiale kapitalformen (ibid).

Gro Ødegård har forsket på innvandrerorganisasjoner funksjon som integreringsarena på Veitvet (Ødegård 2011, 130-153). Hun fremhever den lenkende kapital som viktig i et empowermentperspektiv (ibid). Hennes analyser viser at det var mange innvandrerorganisasjoner på Tveita som ikke evnet å drive utadrettet nettverksbygging før de fikk tilført lenkende kapital fra Områdeløft. Områdeløft er en del av Groruddalsatsingen. På Veitvet senter ble beboerkontoret «Stikk innom» etablert bestående av et tverrfaglig team med blant annet med en sosionom med samfunnsmandat som del av teamet. Ved siden av å jobbe «ansikt til ansikt» med kunnskap og informasjon rettet mot hver enkelt beboer fungerte

samfunnsarbeideren som katalysator for overskridende og sammenkoblende relasjoner. Hun støttet opp om at ulike innvandrergreper kunne organisere fellesarrangementer sammen, og sørget for at nødvendige ressurser fra det offentlige muliggjorde dette både økonomisk og organisatorisk (Ødegård 2011, 130-153).

Samfunnsarbeiderrollen innebærer at jeg først og fremst må være flink til å lede meg selv og ha selvinnsikt, og at jeg fungerer som en rollemodell. Øyvind Lund Martinsen (2013) viser til Sims og Manz (2009) når han hevder at tilnærmingen handler om å gi fra seg makt, slik at i beboeren får eierskap til arbeidet altså myndiggjøring (Sims og Manz 2009, fra Martinsen m fl, 344). Som katalysator skal samfunnsarbeideren støtte beboerne i deres selvstendighet og delegerer myndighet. Prosessen skal være basert på medvirkning og at man så langt som mulig bør involvere alle i prosessen, i mitt tilfelle at beboere involveres både på individ, gruppe og samfunnsnivå (Bjørn Hauger mfl 2011, 95). I forhold til oppstart av frivillige organisasjoner i segregerte og utsatte bomiljøer, burde mine katalysatorferdigheter graderes i forhold til følgende nivåer av beboermedvirkning (Hutchinson 2010, 130):

1. Medvirkning gjennom informasjon. I rekrutteringsprosessen er det hensiktsmessig å bruke en kvalitativ og kvantitativ spørreundersøkelse som kartleggingsverktøy for å få innsikt deres behov, slik at beboerne får definisjonsmakt i forhold til sin livsverden. Det er hensiktsmessig at beboerne blir konsultert i deres hjem, som i «banke på dørene aksjoner» slik at deres syn blir hørt «ansikt til ansikt.» På denne måten kan samfunnsarbeideren skape tillit som katalysator og koordinator. Det er viktig å gi den enkelte beboer anerkjennelse. Jan Spurkeland viser til Siegerist når han hevder at anerkjennelse er en dokumentert helsefaktor. Det er viktig at denne faktoren gjennomsyrrer hele relasjonsprosessen. Han mener at ved å gi ulike former for styrke, vil mennesker vokse og endre selvbilde. Her berører vi empowermentperspektivet på individnivå (Spurkeland 2011 viser til Siegerist 2007, 251).

2. Medvirkning gjennom delegasjon. Etter kartleggingen og konsultasjon samles beboere opp smågrupper gjerne på et feltkontor som er synlig og tilgjengelig i bomiljøet. På dette nivået har empowerment flyttet seg til gruppenivå. I rekrutteringsprosessen kanaliseres så beboerne til en større ressursgruppe eller arbeidsgruppe som omsider skal formalisere en organisasjon. I et flerkulturelt miljø er det hensiktsmessig at ressurspersoner Også er fra minoritetsbefolkningen kan fungere som brobyggere eller «døråpnere» da de har innsikt i å være minoritet (Søholt 2004, 128). Neste skritt er at beboerne får delegert myndighet til å lage

plan, vedtekter og styre. Ideelt sett bør så mange som mulig av beboerne involveres, og man så langt som mulig også involverer viktige samarbeidspartnere i prosessen (Hauger mfl. 2008, 95). Representant fra Batteriet er en selvsagt samarbeidspartner på dette nivået i prosessen. Batteriet er en institusjon knyttet til Oslo Bymisjon som i startfasen hjelper utsatte lokalsamfunn å formalisere og institusjonalisere organisasjonsarbeid (Claussen 2014, 15).

3.Kontroll som er brukerstyring. De berørte vil etter hvert få kontroll over både prosessen og beslutninger i organisasjonsdannelsen. Jeg som koordinator bør nå kun ha kontaktfunksjon.

4.3 Hva er integrering?

I henhold til stortingsmelding nr. 49 (2003-2004) slås det fast at begrepet “integrering” brukes i så mange sammenhenger og på så mange måter, at det kan være uklart hva som ligger i «integrasjon» eller hva det vil si å være «integrert». I meldingen diskuteres ulike forståelser av integreringsbegrepet som; like muligheter og rettigheter, inkludering og deltakelse, en gjensidig tilpasningsprosess. (ibid , 28) Guro Ødegård mfl.(2014) er skeptisk til inkluderings-tilnærmingen fordi det forutsetter at majoritetssamfunnet er den handlende, som inkluderer mens majoriteten er den som lar seg bli inkludert og prosessen kan fremkomme som etnosentrisk. Hun bruker en tilnærming som fremhever integrasjon som en toveis prosess som krever tilpasning både fra minoritet og majoritet (Ødegård mfl. 2014, 51) Altså som målet om likestilling mellom minoriteter og majoritet (ibid).

Det er viktig å avgrense integrering fra segregering og assimilering. Segregering betyr at ulike deler av samfunnet er adskilt fra hverandre. Det kan også brukes til å betegne at minoriteter er adskilt fra hverandre og fra majoritetsbefolkningen og at man får parallellsamfunn. Det blir ofte stilt spørsmål om hvorvidt innvandrerorganisasjoner fører til segregering og at de lukker medlemmene inn i organisasjonene (Takle 2014). Assimilering betyr derimot å gjøre eller bli lik. Det innebærer at minoritetsbefolkningen ensidig tilpasser seg til majoriteten (Ødegård mfl. 52). Eriksen (2010) viser til tre former for integreringsprosesser. *Sosial integrering* handler om personens nettverk og følelser av tilhørighet. De er ofte basert på ansikt-til ansikt kontakt. *Kulturell integrering* betyr at man lærer å forstå implisitt og eksplisitt kommunikasjon. Det krever at man lærer koder og symboler. Politisk og administrativ integrering innebærer at man er integrert i samfunnets institusjoner (Eriksen 2010, 69-100). I følge Eriksen kombinerer man altså ulike former for integrering, men det er også viktig å kunne skille mellom dem. Enkeltindivider kan for eksempel være knyttet til minoritetsgrupper eller slekt og familie i

andre land. Både sosial og kulturell integrering kan være formell og uformell. Ved å etablere frivillige organisasjoner kan man formalisere sosiale og kulturelle former for integrering (Ødegård m.fl. 2014).

4.4 Frivillige organisasjoner

Det er flere ting som kjennetegner en frivillig organisasjon. Den er formell i den betydning at den har faste institusjonelle rammer. Den er videre privat i betydning av at den ikke drives eller eies av det offentlige. Den er selvstyrt i den betydning at den har egne vedtekter og prosedyrer om hvordan ting skal gjøres. Det siste kjennetegnet er at det er krav om frivillighet (Hutchinson 2010, 68). Det er vanlig å skille mellom stat, marked og sivilsamfunn. Frivillige organisasjoner knyttes da til den tredje sektor. I følge Thyness skjedde det et paradigmeskifte i 1980 når det gjelder myndighetenes oppmerksomhet knyttet til den tredje sektor. Fra nærmest å bli neglisjert, har det sivile samfunnet kommet til «heder og verdighet» igjen (Tyness 2006, 14). Det skjedde altså en nyorientering i sosialpolitikken. Myndighetene støtter i dag langt mer tiltak som samarbeidsprosjekter mellom myndigheter og frivillige organisasjoner (ibid).

I løpet av de siste ti -femten årene har frivillig sektor blitt trukket inn i arbeidet med å integrere bosatte flyktninger i kommunene (Hagelund og Loga 2009, 8). I 2004 la daværende Bondevik 2 regjeringen fram en mangfoldmelding (st.meld.nr.49 2003-2004). Meldingen fremhevet nettopp frivillige organisasjoners viktige rolle på området (ibid). Regjeringen understreker her organisasjoners viktige funksjon som kanaler for politisk påvirkning, og ser dem som en forutsetning for demokratisk utvikling og deltakelse i samfunnet, altså som en viktig arena for integrering (ibid).

4.5 Frivillige organisasjoner som integreringsarena

I Norge bygger frivillige organisasjoners legitimitet på en demokratisk forankring, mens frivillige organisasjoner i mange land bygger på et moralsk eller religiøst fundament. For å forstå hvilken betydning frivillige organisasjoner har for integrering, er det viktig å se det i sammenheng med begrepet sosial kapital (Ødegård mfl. 2014). Statsviteren Robert D. Putnams (2007) har gjort omfattende studier hvor han undersøker forholdet mellom deltakelse i frivillige organisasjoner og tilliten mellom individer og samfunn. Putnam definerer sosial kapital som nettverk og de normene for gjensidighet og pålitelighet som er med på å opprettholde dem. Resonnementet er at hvis individer er medlemmer av frivillige organisasjoner vil dette øke tilliten i samfunnet (Putnam 2007 sitert av Takle 2014, 44).

Undersøkelser gjort ved Institutt for samfunnsforskning bekrefter et gjennomgående mønster; at personer med minoritetsbakgrunn i mindre grad deltar i organisasjoner enn majoritetsbefolkningen (Ødegård mfl 2014, 21). Dette vekker bekymring hos mange forskere da en underrepresentasjon i slike fellesskap ikke bare sees som en indikasjon på svak sosial integrasjon, men også svak politisk integrasjon (bid). I en rapport fra NOU (2017) påpekes det derfor at p.g.a stadig økende minoritetsbefolkning, er det viktig å inkludere innvandrere i sivilsamfunnet i Norge for å sikre det høye tillitsnivået i landet (NOU 2017:2 kap 9).

Statsviteren Putnam (2007) er som nevnt opptatt av gjensidig tillitsskapende aktiviteter. Så lenge enkeltindivider deltar i formelle og uformelle nettverk, vil dette øke den sosiale kapitalen for den enkelte og for samfunnet (Putnam 2007 sitert av Takle 2014, 44). I sine studier av integrasjon og sosial kapital i utsatte kulturelle lokalsamfunn som bl.a Veitvet i Groruddalen viser Ødegård mfl.(2014) hvordan Putnam (2007) skiller mellom sammenbindende (bonding) og overskridende (bridging) sosial kapital. Sammenbindende kapital dannes i nettverk der medlemmene er like og kjennetegnes av sterke lojalitetsbånd. Overskridende kapital dannes i nettverk som er åpne for nye nettverk som er åpne for nye medlemmer, og inngår i relasjon med andre typer nettverk. Her møter man mennesker man ellers ikke ville omgås, og det kan dannes relasjonelle ressurser via gjensidig tillitsskapende og normdannende aktiviteter, som styrker den lokale forankringen. Nettverk som både er sammenbindende og overskridende har potensiale til å danne sosial kapital. (Putnam 2007 sitert av Ødegård mfl. 2014, 39-40).

Ødegård mfl. (2014) viser til et studie av 33 svenske kommuner gjort av Trægårdh mfl.(2013) Den viser at graden av kontakt på tvers av etnisk minoritet og- majoritet har betydning for tilliten. I områder med høy innvandringstetthet viser det seg at de som oftere har kontakt med naboene også har tillit til lokalsamfunnet generelt (Trægårdh m. fl 2013 sitert av Ødegård mfl. 2014, 42). Dette har berøringstråder til den såkalte «kontakthypotesen» Allport (1954) som tar utgangspunkt i at mistillit kan forebygges gjennom kontakt på tvers av grupper. (Ødegård mfl.2014, 42). I følge Ødegård mfl. (2014) lanserte Michael Woolcock(1998) en supplerende kapitalform til begrepsparet *bonding* og *bridging*, nemlig lenkende sosial kapital (Woolcock 1998 sitert av Ødegård mfl, 43). I følge Woolcock (1998) kan man ikke forvente at det bygges brobyggende sosial kapital om det ikke også er et tillitsforhold til de formelle institusjonene som sosialvesen, rettsinstanser og liknende (ibid). Dette resonnementet bygget han på internasjonal statistikk hvor velfungerende sosiale demokratier har en mye høyere grad av

sosial kapital enn land og regioner med korrupsjon, ustabil politisk lederskap og minoritetsetniske konflikter (ibid). Sammenkoblede forbindelser hjelper individer og lokale nettverk til å få tilgang til eksterne ressurser. I henhold til Ødegård kan lenkende sosial kapital knyttes opp mot begrepet empowerment og dens todimensjonale prosess hvor målet er å myndiggjøre og mektiggjøre borgerne (Ødegård mfl. 2014, 45). I samfunnsarbeidsperspektiv vil jeg hevde at alle de tre kapitalformene være gunstig i forhold til verdigrunlaget til sosialt arbeid.

International Federation of Social Worker fremhever at: «Profesjonene i sosialt arbeid skal fremme sosial endring, problemløsning og empowerment og frigjøring hos individer og grupper for å bedre deres velferd. I solidaritet med dem som er i en vanskelig livssituasjon skal profesjonene bestrebe seg på å lindre fattigdom og å frigjøre sårbare og undertrykte personer for å fremme sosial inkludering» (LASSW og IFSW 2004, fra Askheim 2007, 32). Jeg opplever at samfunnsarbeid som metode er mest nærliggende til dette perspektivet. Dette innebærer at sosialt arbeid i et empowermentperspektiv både på individ, gruppe og samfunnsnivå.

5 Samfunnsarbeiderens møte med de andre

5.1 Kulturforståelse eller essensialisering?

Begreper som gjerne knyttes til sosialarbeiderens møte med mennesker med annen etnisk tilhørighet er kulturkompetanse, kulturforståelse og ofte uten å reflektere kritisk over betydningen av dem (Rugkåsa mfl 2017, 77). Om man ikke reflekterer over begrepene kan samfunnsarbeideren praksisutøvelse forsterke stereotypiseringen av minoriteten (ibid). Med bakgrunn i at begrepet kulturkompetanse knyttes til kunnskap om *den andre* og det kan det lett bli en for stor fokusering på andres kultur i utøvelsen av profesjonen. Det er altså som regel minoriteters annerledeshet som blir gjenstand for oppmerksomhet og man inntar dermed et etnosentrisk ståsted (Qureshi 2008, 209). I følge Røknes og Hanssen er det viktig å ha en kontekstuell tilnærming til kultur i møte med beboere med minoritetsbakgrunn. Dette ståstedet tar hensyn til tre dimensjoner; Kulturelle forskjeller og likheter, kjennetegn ved situasjonen og ved individet. I møte med beboerne er det viktig at jeg tar hensyn til alle disse dimensjonene (Røknes og Hanssen 2012, 200-201).

Kultursensitivitet inneholder også en fjerde dimensjon. Nemlig det at samfunnsarbeideren også reflekterer over seg selv i samhandlingen med beboerne som har minoritetsbakgrunn.

(Qureshi 2008, 2011). I Ifølge Marianne Skytte er det ofte en fare for at sosialarbeidere egenskapsforklarer de etniske minoritetsborgere utifra religiøs eller kulturell bakgrunn, mens etniske nordmenns handlinger situasjonsforklares på bakgrunn av sosial kontekst (Marianne Skytte 2009, 253). Qureshi hevder at negative stereotyper i samfunnet om minoriteter ofte gjenspeiler seg hos profesjonelle. Dette underbygges av kvalitative undersøkelser som bl.a Signe Ylvisaker har gjort i feltet. Holdningene til sosialarbeiderne speiles i at brukere med minoritetsbakgrunn mangler noe som kan «repareres» av sosialarbeiderne. Sosialarbeideren inntar en misjonerende posisjon hvor spesielt minoritetskvinnene skal sosialiseres inn den «norske likestilte kvinnerollen» (Ylvisaker 2004, 36).

Gullestad hevder at det er viktig å være bevisst kategoriene i sin egen kultur. (Gullestad 1989 sitert av Qureshi 2008, 201). Å ikke være bevisst sine egne briller kan føre til etnosentrisme (ibid). Qureshi hevder at mange sosialarbeidere velger å gå i en ekspertrolle i forhold til minoriteter, istedenfor å se at brukerne og de profesjonelles kunnskaper må anses som komplimenterende. Ydmykhet i forhold til etnisk minoriteters kompetanse er en viktig forutsetning for et godt samarbeid, hevder han (ibid).

5.2 Å møte den andre som aktivt handlende

De ferdighetene jeg som samfunnsarbeider benytter i møte med beboere med minoritetsbakgrunn, påvirker relasjonen (Shulman 2003, 219). Lawrence Shulman har utviklet en dynamisk interaksjonsmodell for relasjonsetablering mellom hjelper og klient (Shulman 2003 sitert fra Eide og Eide 2004, 108). Han bruker begrepet «tuning in» som handler om hva jeg skal fokusere på for å skape et godt samspill. Dette innebærer at jeg «stiller meg inn» ved å tenke på hvilken livssituasjon beboeren befinner seg i. Det vil si hans eller hennes tanker og følelser i forhold til tiltak i lokalmiljøet. Hva savner eksempelvis innvandrerkvinnen i bomiljøet og hvilke tanker og følelser dette kan vekke? Dette bidrar til at jeg som samfunnsarbeider får mer empati for beboerne (Eide og Eide 2004, 37). Mange har kanskje hatt en tøff migrasjonsprosess og er i ulike faser, eller også ha hatt problemer med myndigheter og følt avmakt i prosessen Dette innebærer at de kan ha vanskeligheter med å relatere seg til andre offentlige personer. Beboere kan i møte med offentlige instanser være skeptiske med bakgrunn i tidligere erfaringer.

For å kunne etablere tillit i relasjonen mellom meg og beboere, kan det være viktig å strukturere samtalen tydelig overfor den enkelte (Shulman 2003 sitert fra Eide og Eide, 257).

Et spørreskjema som kartlegger behov og bekymringer i forhold til bomiljøet kan ha denne funksjonen og være et godt utgangspunkt for dialog. Qureshi hevder at det er viktig å ha en narrativ tilnærming og la beboerne fortelle sine egne historier og at jeg som samfunnsarbeider anerkjenner disse på en ikke dømmende måte (Qureshi 2008, 210). Åmot hevder at det å anerkjenne *de andre* kan være vanskelig da likhetsideologien i Norge er så fremtredende. I følge henne må vi bryte denne likhetsideologien. Fremfor å se *den andre som lik oss selv*, må vi heller se henne eller han som forskjellig fra andre. Dette kan vi vise ved å være utforskende og spørrende (Åmot 2013, 122). Forutsetningen for at beboerne skal føle seg anerkjent er at de anerkjenner meg som samfunnsarbeider. Dette er ifølge Åmot en forutsetning for samspillet at blir intersubjektivt, det vil si at begge parter har en fornemmelse av å bli sett og forstått (ibid). Dette forutsetter at jeg jobber kultursensitivt og hele tiden reflekterer over mine holdninger som er internalisert gjennom min sosialisering i majoritetssamfunnet.

Som del av majoritetsbefolkningen har jeg mer symbolsk makt og har problemer med å se «doxaen» i det norske samfunnet. Jeg tenker at ferdigheter i forhold til brukermedvirkning er viktig å ha som samfunnsarbeider (Røkenes og Hanssen 2012, 255). Dette gjør at jeg ser på beboere med minoritetsbakgrunn som selvstendige aktører som jeg skal samarbeide med; å fokusere på deres ressurser og legge til rette for selvbestemmelse. Jeg bør anerkjenne beboerne «ansikt til ansikt» for å oppnå et intersubjektivt møte. Dette innebærer at jeg ikke behandler dem som sak og går inn i tilskuerrollen, men blir deltaker i samhandlingen og lever meg inn -og engasjerer meg i deres situasjon. Det er dette Skjervheim betegner som den treleddete relasjon (Skjervheim 1996, 72-75). Her er tre elementer; den andre, jeg og saken. Den andre og jeg er subjekter, og det vi diskuterer, saken eller problemet, er objektet. Kontrasten til den treleddede samtalen der den andre gjøres til objekt. Derved angriper en den andres frihet til å ha sine egne meninger og vurderinger. Selvfølgelig til den andre neglisjeres. Jeg skjønner mer av den andre enn den andre skjønner seg selv, dermed skaffer jeg meg herredømme over den andre. En slik måte å forholde seg til beboere på, gir ikke rom for å utforske deres perspektiver og meninger. Det ligger altså makt i den måten jeg forholder meg til *den andre* på (Skjervheim 1996, 72-75).

Det å opptre som person i forholdet til den andre er også en del av min profesjonelle kompetanse som samfunnsarbeider og «handler om hvem vi er som personer, både overfor oss selv og i samspillet med andre» (Skau 2011, 60). Skau fremhever personlig kompetanse som en viktig del av det å være profesjonell. Det innebærer at jeg som samfunnsarbeider

innehar evnen til «å være personlig på andre måter i offentlige sammenhenger enn i private (Skau 2011, 47). Det vil si at jeg kan trekke ut ting fra mitt eget liv i samtalen med beboerne, uten at jeg bryter den profesjonelle rammen. Eksempelvis; «Jeg har selv vært i en situasjon som deg, jeg har bodd i et fremmed land og kunnet språket dårlig, følt meg utenfor da jeg ikke har forstått kodene og vet hvordan skoen trykker.» I følge Skau kan slik informasjon gjøre det lettere for beboerne å føle seg likeverdige (Skau 2011, 46). Som samfunnsarbeider er det også viktig at jeg anerkjenner beboerne innenfor en rettslig sfære som rettssubjekter. Samtalene i beboernes hjem føres etter Forvaltningsloven § 13, hvor jeg vil bevare taushetsplikten. På den måten fremmer jeg tillit til velferdstjenesten og ivaretar deres integritet (Ohnstad 2011, 82, 88).

5.3 Hjemmet som arena for kontaktetablering og rekruttering

I drabantbyen hvor jeg hadde praksis var det fravær av foreningsliv. For å skape overskridende nettverk måtte vi i vårt samfunnsmandat rekruttere nøkkelpersoner ved å banke på dører. Kontaktetableringen skjedde i beboernes hjem, på beboernes arena som er en del av deres livsverden. Livsverden er et begrep som stammer fra Habermas (1987) og betegner den konkrete levde verden som hver av oss lever i. Han hevder at vi lever i to verdener på samme tid. Den andre verdenen betegnes som systemverden og omfatter bl.a det offentlige (Habermas 1987 sitert av Åmodt 2014, 13). I følge Habermas kan en intersubjektiv forståelse bare etableres i en ikke autoritær og ikke hierarkisk samtalsituasjon, og en samtale vil alltid være farget av aktørenes forforståelse og den konteksten som danner rammene for samtalen (ibid). Ved at kontaktetableringen skjer i hjemmet, ved å «banke på dørene» kan jeg som samfunnsarbeider bedre forstå «personen i situasjonen» og fange opp og kartlegge behovene til beboerne (Klevan mfl. 2013, 189).

Innenfor en organisasjonsmessig kontekst som eksempelvis NAV, er jeg som sosialarbeider i en annen posisjon i forhold til makt enn i en samfunnsarbeiderkontekst. Beboerne føler seg tryggere i sitt hjem enn andre steder (Richmonds 1917, 107 sitert av Johannesdottir 1997, 108). Dette mener jeg har stor betydning for hvordan samtalen føres. En samtale vil ofte bli lettere dersom den vi er i kontakt med er på hjemmebane. Gaby Mujica som jobber med oppsøkende arbeid i IMD, erfarer at det i møte med innvandrere på deres egne arenaer, er det stor sannsynlighet for at de åpner seg mer (Berg og Ask 2011, 130). I følge Qureshi og Nilsen (1991) skiller ikke minoritetsbefolkningen i like stor grad mellom sitt private og offentlige liv slik etniske nordmenn gjør (Qureshi og Nilsen 1991, 48). Med bakgrunn i dette synes jeg at

oppsøkende samfunnsarbeid med hjemmet som arena for kontaktetablering, virker mer kultursensitivt fremfor en organisatorisk møtearena som et kontor.

6 Kritisk refleksjon

Kritisk refleksjon handler om å integrere praksis og teori. (Moe og Kiik 2015, 114 -115). I etterfølgende kapitler skal jeg utforske hvordan kritisk refleksjon kan styrke samfunnsarbeiderrollen i et minoritetsperspektiv. I samhandling med minoritetsbefolkning har jeg som sosionom definisjonsmakt. Det er derfor viktig at jeg er bevisst min maktposisjon og holdninger i møte med innvandrere. Herberg og Johannesdottir (2007) sier «at kritisk refleksjon krever at studenter stiller seg undrende til hva de opplever. De utfordres også til å beskrive sine tanker om hvordan de erfarer å møte sine holdninger» (2007, 13). Herberg og Johannesdottir (2007) knytter også kritisk refleksjon til læring. Kritisk refleksjon innbefatter en læringsprosess. Erfaringer blir omdannet til erkjennelse som kan bidra til at nye forståelser kan utvikle nye praksiser. Erfaringer må knyttes til refleksjon, ellers blir de ikke bevisstgjørende. Kritisk refleksjon skal hjelpe studenter ute i praksis til å binde sammen ulike kunnskapsaspekter (ibid). Askeland ser også på kritisk refleksjon som en sirkulær prosess som knytter sammen praksis, forskning og teori (2011, 26).

Askeland fremsetter to forutsetninger for at refleksjonen skal kalles kritisk. Forutsetning en er at den må ha et løsningsaspekt. Undersøkelsen av erfaringen legger grunnlag for transformativ læring. Den er frigjørende og fører til endring. Forutsetning nummer to er å utforske dominerende maktstrukturer og avdekke selvlagde hegemoniske synsmåter (ibid). I følge Skau kan en bevissthet hos sosionomen rundt egne holdninger føre til en bedre hverdag med klientene, hvor refleksjonsgrupper på arbeidsplassen kan være en metode. Dette kan også overføres til samfunnsarbeid. Hun spør om profesjonelle hjelpere vil være villig til å ta tak i seg selv, sine verdier, normer, holdninger og atferdsmønstre for å bekjempe krenkelser på arbeidsplassen. Selv mener hun at mange kjenner på et behov for å sette lys på dette (2003, 141-143).

6.1 Makt i forhold til diskurser

Migrasjon gjør at mange sosialiseres inn i nye diskurser. Dette kan være vanskelig, da mye av diskursen er taust eller doxisk (Horntvedt 2015, 17). Det er derfor vanskelig å få tak i innholdet i den. Diskurser handler som tidligere sagt om makt og spesielt om definisjonsmakt. Innenfor diskursen defineres til enhver tid hva som er relevant kunnskap,

samhandlingsmønstre og samfunnsavgrensninger. Bryter du reglene stenges du ute fra fellesskapet. Sett på denne måten kan diskurser sies å være tett forbundet med makt, kunnskap og sannhetsproduksjon (ibid).

Marianne Rugkåsa (2008, 81) hevder at minoritetsbefolkningen influeres av majoritetsbefolkningens interesser og virkelighetsforståelser. Det er fordi makt er ulikt fordelt i samfunnet og grupper som representerer makten; økonomisk og politisk, legger premissene for samfunnets organisering. På mange måter kan majoritetens symbolske makt over minoriteter betegnes som symbolsk vold (Leira 2003, 15). Som samfunnsarbeider er jeg representant for samfunnets majoritetskultur. Jeg må derfor være bevisst min egen maktposisjon i arbeid med minoriteter. Skau hevder at maktaspektet lett blir nedtonet i sosialfeltet fordi det er et slags tabu å snakke om makt (Skau 2003, 43). Dette kan bidra til at det blir vanskelig for brukeren å gjennomskue og forsvare seg mot utilsiktet maktbruk. Om jeg ikke har et reflektert forhold til makten som samfunnsarbeider, er det lett at mitt forhold til beboerne blir asymmetrisk. Er jeg imidlertid bevisst min maktposisjon, blir jeg i stand til å kontrollere maktaspektet inn i en mer symmetrisk retning (Gosh 2017, 323). Hvordan jeg som samfunnsarbeider forholder meg til maktaspektet, bidrar til hvordan jeg påvirker min arbeidsallianse med den enkelte beboer (ibid).

7 Ny innsikt gjennom kritisk refleksjon

7.1 Dekonstruksjon av kritisk episode

I den kritiske refleksjonsprosessen dekonstruerer jeg erfaringer fra praksis. Og i dette kapitlet skal jeg gjøre det i forhold til en praksishendelse. Den kritiske episoden presenteres i etterfølgende underkapittel. Denne prosessen bygger på Fooks tilnærming til kritisk refleksjon (Kojan og Storhaug 2015, 189). Jeg vil undersøke episoden ut fra kategorier som kjønn, klasse og etnisitet, det vil si ut i fra et interseksjonelt perspektiv (Storhaug og Kojan 2015, 190). Jeg vil se på hvilken betydning jeg selv har som samfunnsarbeider i praksisutøvelsen. Dette for å forebygge at stereotypier reproduseres, da de gjeldende normene i samfunnet presenterer majoriteten i befolkningen.

Ved å knytte teori til praksishendelsen kan ny innsikt og bevisstgjøring oppnås. Min kritiske reflekterende innfallsvinkel er å utforske mine holdninger om situasjonen i flerkulturelle lokalsamfunn. Jeg vil utfordre min holdning om at integrering er vanskelig i drabantbyer. Wollebæk og Siversind (2010) utformet en rapport om frivillig sektor og innvandrere basert

på egen forskning i 2010 (Wollebæk og Siversind 2010 sitert av Ødegård mfl.59-60). Deres forskningsmateriale utfordrer min førforståelse i forhold til frivillighet. Rapporten viser at minoritetsbefolkningen med minimum 5 års botid i Norge deltar i mindre grad i det frivillige arbeidet som majoritetsbefolkningen identifiserer seg med. Dette innebærer kultur- og fritidssektoren og innen velforeninger, men de er mer aktive enn den vestlige majoriteten innen velferdsområdet, politisk arbeid og religiøse organisasjoner (ibid).

7.2 «Integreringstiltak, bare kosmetiske løft på segregerte ansikt»?

I drabantbyen hvor jeg hadde praksis var idrettsarenaene viktige satsingsområder spesielt for ungdom. Idrettsklubbene savnet mer deltakelse fra innvandrereforeldre og var nå frustrerte. De mente at fraværet førte til rovdrift av de få etnisk norske foreldre som var med. En av mine oppgaver som student var å rekruttere ressurspersoner i bomiljøet til frivillig aktivitet, blant annet ved å gå fra dør til dør. Jeg brukte en spørreundersøkelse som kartleggingsverktøy. Allerede etter første dag forsto jeg at dette kan bli en utfordrende oppgave. Respondentene var imøtekommende og ga meg god tid i deres hjem, men virket ikke så interessert i å videreutvikle aktiviteter i lokalmiljøet. Hvorfor? De gjorde mye i fritiden, men prioriterte egne kulturarenaer som trossamfunn, morsmålsundervisning og kulturaktiviteter sammen med foreldre med egen kulturbakgrunn utenfor drabantbyområdet. En kurdisk far prioriterte heller å være fotballtrener i et kurdisk fotballag i en annen bydel fremfor i lokalmiljøet. Flott tiltak, men fremmet kanskje ikke samhandling på tvers av kulturer og et godt integrert bomiljø. Enkelte respondenter var muslimske kvinner oppvokste i Norge og savnet svømmedag kun for kvinner. De etterlyste altså segregering i forhold til kjønn. Jeg kjente at jeg ble provosert, og tenkte på mitt holdningsmål i læringskontrakten. Dette utfordret min holdning om at integrering er vanskelig i drabantbyer med overvekt av innvandrere. Hele målsetningen med satsingen i kommunen var jo at blant annet innvandrerbefolkningen skulle delta på nye arenaer og knytte nye kontaktnettverk på tvers av grupper. Er det mulig at de selv ønsket segregering?

Da jeg etterfølgende dag formidlet svarene til fra respondenter til min veileder, ble mine fordommer dessverre forsterket. Hun er selv innvandrer fra India med lang fartstid som sosionom og ledererfaring fra tidligere områdeløft. Hun formidlet at mobilisering av frivillighet blant innvandrere i lokalmiljøet er en stor utfordring og at de må tilpasse seg norske forhold i større grad. Det har hun selv gjort, og eksemplifiserer med at hvis hun reiser til Iran kan hun ikke gå uten tildekket kropp. Hun må tilpasse seg kulturen hun kommer til.

Dette prøver hun å formidle til innvandrerkvinnene, likevel er hennes erfaring at de prioriterer å dyrke egen minoritetskultur, og at de dermed styrker segregering. Hun viser også til idrettsklubber i området, hvor foreldre holder jenter hjemme etter at de har fylt 13 år.

Dessuten må de også passe søsken hjemme fremfor å dyrke egen fritid. Enkelte barn må også passe besteforeldre. Hun spør meg hva jeg synes om dette? Jeg formidler at jeg er frustrert, og at de biter seg selv i halen. Hvordan kan jeg tro at integrering er mulig når min veileder som selv er innvandrer er skeptisk? Blir integreringstiltak bare kosmetiske løft på segregerte ansikt?

7.3 Dekonstruksjon av kritisk episode ved å reflektere kritisk.

7.3.1 Hvilke andre ting utfordrer min kulturforståelse i forhold til frivillighet?

Den vanligste årsaken til at innvandrere ikke deltar i medlemsbaserte og tradisjonelle frivillige organisasjoner er ikke bare mangel på interesse, men også at de befinner seg utenfor de etniske norske rekrutteringsnettverkene som bringer folk inn i frivillighet. Henvendelsene til deltakelse i frivillige organisasjoner kommer gjerne gjennom «svake bånd» og ikke gjennom nære venner og familie (Wollebæk, Sætrang og Fladmoe 2015, 25). Nettverk i form av brobyggende kapital er altså viktige i rekrutteringsprosessen. Det er her jeg som samfunnsarbeider kan komme inn, og på en klok og ydmyk måte koble inn ressurser – for å lytte på de enkeltes ønsker og muligheter til å bidra. Det er dette som kan knyttes til lenkende sosial kapital som muliggjør, slik det ble gjort på Veitvet (2011 Ødegård, 107), (Ødegård mfl. 2014, 42-50).

Man har kritisert rene innvandrerorganisasjoner for at de kan bli for innadrettede og dermed kan forsterke segregering (Ødegård mfl.2014, 175). Det blir for mye «bonding» Men stemmer dette? Forskning i Danmark som på mange måter kan overføres til norske forhold, viser at minoritets- subkulturer er viktige for integreringen. Danske undersøkelser viser at minoriteter som flytter til boområder hvor egen folkegruppe er bosatt, integreres lettere enn om de bosettes i områder hvor det er ren majoritetsbefolkning (Marianne Skytte 2008, 23).

Innvandrerorganisasjoner kan ha en støttende funksjon for minoritetsbarn og ungdom. Flora Ghosh (2007) hevder at det er viktig å forstå minoritetsbefolkningen ut i fra kjønn, språk og alder og klasse, det vil si interseksjonelt (320-332) Om man analyserer fra et psykologisk perspektiv kan man se disse organisasjonene som arena for kulturell læring, der morsmålsundervisning samt hjemlandets musikk og kulturuttrykk blir viderefremmet. Guro Ødegård mfl. (2014) hevder at det minoritetsetniske foreningslivet hjelper ungdom til å

håndtere en tokulturell identitet. Om det ikke er så framtreddende på barnestadiet aktualiseres det når kommer i tenårene og blir unge voksne. Dette er viktig i integrasjonsprosessen i forhold til å håndtere en tokulturell identitet. Identitetsarbeid er en forutsetning for psykologisk integrering (Ødegård 2014 m.fl, 100). Deltagelse i innvandrersorganisasjoner kan derfor motvirke marginalisering som kriminalitet og utenforskap, og danning av parallellsamfunn(ibid).

Samtidig mener jeg at innvandrersorganisasjoner også kan bli for innadrettede og segregerte om det ikke er overskridende tillit tilstede. Dette understøttes av Ødegård m.fl. som hevder at dersom flerkulturelle lokalsamfunn innadrettede, kan det øke avstanden mellom majoritet og minoritet. Dette vil kunne forsterke segregeringen der majoritetsbefolkningen flytter ut (Ødegård mfl. 2014, 24). I drabantbyen der jeg hadde praksis, så myndighetene disse tendensene og tilførte lenkende sosial kapital gjennom eksterne ressurser. Min veileder som utførte et samfunnsarbeidsmandat, var ansatt i bydelen og fungerte som katalysator for overskridende og sammenkoblende relasjoner. Hun sørget for at nødvendige ressurser fra det offentlige slik at det ble mulig å bygge opp en frivillig organisasjon. og sørget for at nødvendige ressurser fra det offentlige muliggjorde dette både økonomisk og organisatorisk.

Granovetters (1974) fremhever nettopp de frivillige organisasjonenes funksjon til å skape uformelle, løse nettverk. Den kontakten som skapes på tvers av sosiale grenser, er den mest verdifulle for demokratiutviklingen. I motsetning til de tykke nettverkene som finnes i innvandrersorganisasjonene, er de brobyggende nettverkene mer instrumentelle og informasjonsbærende. Man kan få kontakt med medlemmer som har høyere status enn en selv. Det er dette som får en til å komme videre. Det er her blant annet flyt av ledige jobber formidles. Sterke bånd vil altså ikke på samme måte formidle ny informasjon og kunnskap, fordi ens nærmeste gjerne har overlappende sosiale nettverk med en selv (Granovetters 1974 sitert av Wollebæk, Sætrang og Fladmoe 2015, 25).

I min praksishistorie fremkommer det en holdning om at minoriteter ikke er interessert i frivillighet. I følge Ødegård mfl. (2014) er dette en myte. Dugnadsånden er levende også i minoritetsbefolkningen, men at mange også i tillegg engasjerer seg i innvandrersforeninger (Ødegård 2014 mfl. 57). Mange innvandrersforeninger er også flinke til å koble sine medlemmer til majoritetssamfunnet (ibid). Askeland hevder at «det å reflektere kritisk er å se seg selv utenfra som subjekt som gjensidig påvirker situasjonen og resultat av bildet vi

analyserer» (2006, 67).

7.3.2 Hvordan forstår jeg maktperspektivet i min historie?

Jeg tilhører majoritetsgruppen som definerer hva som er frivillighet. Det innebærer at jeg har definisjonsmakt. Ifølge Marianne Skytte (2008) tilhører jeg gruppen som definerer normer og verdiene, og som etnisk nordmann kanskje også legger kulturelle føringer for hva som er meningsfull frivillig aktivitet i Norge. Marianne Skytte (2008) hevder at «språket, den generelle kulturen og den religiøse kulturen som blir produsert og reproduert, tilgodeser først og fremst majoriteten» (2008, 253). Hun hevder videre at «Norge er som andre land et kategoriserende samfunn hvor minoritetsborgere risikerer å bli utsatt for stigmatisering og diskriminering på grunn av utseende, språk eller navn» (2008, 254).

Ifølge Ødegård vil rekrutteringskanalen inn til den tradisjonelle idretten på forbundsnivå forholde seg ulik for majoritet og minoritet. Ødegård (2010) viser i sitt nærstudie av idrettslag på Veitvet, som kan ha en overføringsverdi til frivillige organisasjoner i drabantbyen som jeg hadde praksis i. I tillegg til barrierer på individnivå som manglende språkferdigheter og økonomiske begrensninger, finnes det mer organisatoriske barrierer knyttet til ulik foreningskultur og en tradisjonell driftsform (Ødegård 2010, 8). Hun peker på at det etablerte nettverket har normer, verdier og forventninger. Disse er ofte uskreve og må læres for å kunne deles. For minoritetsgrupper kan det være vanskelig å forstå disse kodene. Askeland skriver at den som «har definisjonsmakt, kan avgjere hva som er rette diskursar og kunnskapar» (2011, 29). Askeland skriver også at «synet til majoriteten vert leiande fremfor andre meiningar» (2011, 29). Dette bekrefter at det er majoritetsgruppen som har definisjonsmakt i forhold til hva som er frivilligarbeid, og bekrefter kanskje at ikke alle etniske grupper har like stor innflytelse. For hva er den ledende doxaen når det gjelder frivillighet i Norge. Korps og ski, kakelotteri og idrett? Innvandrerforeningene på Veitvet speilet aktiviteter som indisk dans og andre kulturelle aktiviteter definert på minoritetenes egne premisser.

Marianne Rugkåsa påpeker viktigheten av at majoritetsbefolkningen må tørre å gi fra oss definisjonsmakten. (2008, 84). Jeg som samfunnsarbeider tilknyttet majoritetsbefolkningen må tørre å reflektere over den norske doxaen som preges av likhetsideologien (Åmot 2013 s122) og anerkjenne det som er forskjellig fra oss. Forskning til bl.a Ødegård mfl.(2014) viser også at minoritetsbefolkningen er mer aktive i frivillig arbeid i borettslagene, men at

innvandrere fra ikke vestlige land er underrepresentert i styrer. De har liten innflytelse over viktige forhold i nærmiljøet til tross for at de deltar på mye dugnad (Ødegård mfl, 2014, 57).

7.3.3 Hvordan ser jeg min kritiske historie ut ifra et interseksjonelt perspektiv?

Som jeg tidligere har nevnt knyttes begrepet interseksjonalitet til hvordan kategorier som kjønn, rase, etnisitet, religion og sosial klasse samvirker og påvirker sosiale levevilkår (Kojan og Storhaug 2015, 190), (Ghosh2007, 320-332). Begrepet brukes mye for å analysere ulike maktforskjeller innad eller på tvers av sosiale grupper. Her kan jeg bruke det i forhold til maktforholdet mellom majoritet og minoritet i forhold til å definere hva som er meningsfull fritid for ungdom og barn. Det som er viktig å reflektere over, er mine egne verdier som jeg vektlegger i forhold til mange av de muslimske tenåringsjentene som er underrepresentert i den tradisjonelle idretten i området. I min kritiske historie fremkommer det at innvandrerungdom er underrepresentert i idretten. Dette bekrefter også studier på feltet. I følge Archetti (2003) står idrett og fysisk aktivitet sterkt i norsk kontekst. Det å introdusere barn både jenter og gutter til idretten blir sett på et godt foreldreskap i Norge (Archetti 2003 sitert av Ødegård, Bakken og Strandbu, 18).

Minoritetsforeldre med muslimsk bakgrunn, har gjerne en annen habitus hvor idrett ikke har en tilsvarende naturlig del av dagliglivet. Wollebæk mfl. (2015, 64) har vist at det å ha vokst opp med erfaringer fra frivillig organisasjonsledelse øker sannsynligheten for å være aktiv også som voksen. Han fremhever to mekanismer som viktig. Den ene er videroverføring fra foreldre til barn, eller at egen deltagelse kan bidra til dannelsen av habitus-altså internaliserte deltagelsesnormer fra barnsben av (Bourdieu 1995 sitert Wollebæk, 64). Felles for de to mekanismene er at erfaringer i oppveksten bidrar til at fysisk aktivitet og idrett blir en naturlig del av hverdagslivet. Dette kan beskrives som en slags human kapital og bygget opp fra barnsben av. Det at innvandrerungdom ikke er sosialisert inn i dette, kan ha bakgrunn i kultur og familietradisjoner, men jeg tenker det er viktig å se dette i samspill med andre barrierer som klassetilhørighet og økonomi (ibid).

Om jeg reflekterer ut i fra religiøse og kulturelle kategorier, så er muslimske regler om kjønnssegregering en mulig faktor og som begrenser idrettsdeltakelse blant minoritetsjenter når de blir kjønnsmodne. Dette omfatter også bluferdighetsregler som har religiøs og tradisjonell forankring. Svake sosioøkonomiske ressurser er også en sentral barriere for lav idrettsdeltakelse blant innvandrerungdom (Ødegård mfl 2016, 20). I følge Signe Ylvisaker

mfl. (2017) er det en fare for at vi kan kulturalisere. Det vil si at vi overfokuserer på kultur i samhandling med faktorer som klassetilhørighet og fattigdom i møte med minoritetsbefolkningen. For eksempel kan verdispørsmål knyttet til oppdragelse av barn og ungdom i forhold til klassetilhørighet løftes fram. Internasjonal forskning har pekt på hvordan ulike klasser har ulike omsorgspraksiser (Ylvisaker mfl.2017, 48).

Et studie gjort av Lareau (2003) bekrefter at barns liv tilknyttet middelklassen er voksenstyrt og inneholder fritidsaktiviteter på bakgrunn av veloverveide valg. Barna er et foreldreprosjekt som trenger kontinuerlig oppfølging. Omsorgspraksisen i arbeiderklassefamilier preges av at barn selv organiserer fritiden. Voksenverden og barneverden er i større grad adskilt og barna oppleves ikke som prosjekter som skal følges opp (Lareau sitert av Ylvisaker mfl. 2017, 48). Jeg tenker det er viktig å reflektere over dette og bevisstgjøre meg selv i forhold til kategoriene som indre erfaringer og ytre betingelser. Selv er jeg mor og tilhører middelklassen. Som samfunnsarbeider i samhandling med beboere kan jeg komme i fare for bidra til at et «norsk» syn på barneoppdragelse er bedre enn deres. Da kan jeg komme i fare for å vurdere minoriteter som lite barneorienterte og dermed som underordnende.

7.3.4 Hvordan ser jeg meg som katalysator i samhandling med minoriteter

Marianne Gullestad (2002) er kritisk til at debattene i media dreier seg lite om flertallets verdier og tankemønstre (s16). Det dannes en todeling, majoriteten, «vi», og minoriteten, «dem», som hun kaller den nasjonale orden (ibid). Hun bruker videre begrepet hegemoni, som står for at enkeltes grupper interesser og perspektiver på verden blir oppfattet som allmenngyldig. Dette påvirker igjen menneskers handlingsrom der noen grupper syn på verden blir allmenngyldig. «Det intense søkelyset på dem, legger oss selv i skygge samtidig som vi speiler oss i vår konstruksjon av dem» Gullestad (2002, 17). Dette innebærer at jeg som samfunnsarbeider kan ha en tendens til å plassere meg selv i dette skyggefeltet i møte med minoritetsbefolkningen. Skyggefeltet kjennetegnes av sterke forestillinger om normalitet som innebærer likhet, fellesskap, nasjonalisme, og for tjenesteyteren innebærer det positive verdier som medmenneskelighet, solidaritet og rettferdighet (Ihle 2008, 121). Ved å reflektere kritisk i forhold til egen kulturforståelse kan jeg som del av majoriteten heller sette søkelyset på min egen «kultur» slik at bildet blir mer nyansert. Det blir lettere å forstå at ikke alle innenfor en gruppe er like (ibid).

Ihle legger fram begrepet å eksotisere som handler om å gjøre det som er fremmed og fjernt til

noe eksotisk (Ihle 2008, 121). Som sosionom er det viktig å se seg selv utenifra. Dette innebærer å sette spørsmålstegn ved sin egen forståelse og ta den ut av sammenhengen som selvsagt, normalt og naturlig. Eksotisering over sitt eget kan være til hjelp for større refleksjon. Selv har jeg hatt et syn på hijab som et kvinnekriminerende symbol. I 2014 skrev en muslimsk studievenn en kronikk i Klassekampen om hijab som ga meg større refleksjon i forhold til dette. Hun brukte hijab fordi sløret gjorde henne fri (Rehman 2014). Hun mener at den vestlige besettelsen, av kropp og utseende og seksualisering av kvinner er kvinnekriminerende. Hun sier: «Vi gjør hva som helst for å bli akseptert av samfunnet.» Hun undrer seg videre over hvorfor hun blir sett på som undertrykket når hun velger å gå imot majoritetssamfunnets normer, eller doxa. Hun bruker hijab fordi hun ikke vil bli dømt på grunnlag av sin kropp, men på grunnlag av sin intelligens. Hun avslutter med: «Derfor velger jeg å stå imot samfunnets undertrykkelse og seksualisering av kvinner» (Rehman 2014). Om jeg retter søkelyset tilbake på meg selv i forhold til mitt syn på hijab, ser jeg at undertrykkelse av kvinner er like mye iboende innenfor den vestlige kultur hvor seksualisering av unge kvinner ned til tenåringsalder er fremtredende.

7.3.5 Avsluttende betraktninger kritisk refleksjon.

Som del av majoriteten har jeg definisjonsmakt i forhold til hva som er frivillighet. Ved å dekonstruere min praksisepisode har mitt minoritetsperspektiv blitt utvidet gjennom kritisk refleksjon. Jeg har oppnådd mer bevissthet og ny forståelse i mitt forhold til minoriteter. I Fos yrkesetiske grunnlagsdokument fremholdes det at sosionomer trenger å jobbe med sine holdninger overfor etniske minoritetsgrupper. Det blir presentert noen konvensjoner som er gjeldende for sosionomer, der avskaffelse av all type diskriminering er en av dem (2002.4). Annbjørg Ohnstad bruker begrepet «Diversity» (2014, 23). Det omfatter kvaliteter og mangfold ved ulikhet. Hun mener at vi ofte møter på paradokser. At vi istedenfor å utforske mangfoldet og det tvetydige velger å kategorisere det ukjente som «de andre» som kan føre til stigmatisering av marginaliserte grupper (Ibid).

8 Avslutning

Jeg har i denne oppgaven undersøkt frivillige organisasjoner som integreringsarena i et samfunnsarbeidsperspektiv. Putnam (2007) knytter det høye tillitsforholdet i Norge til sivilsamfunnets sentrale betydning i de nordiske landene (Putnam 2007 sitert av Ødegård mfl. 177). Han fremhever spesielt den overskridende og sammenbindende tilliten som viktig for å danne sosial kapital (Putnam 2007 sitert av Ødegård mfl. 2014, 39).

Den oppstår gjerne i samhandling på nøytrale møteplasser som frivillige organisasjoner organisert etter medlemsmodellen der alle møtes på likefot uavhengig av klasse og etnisk tilhørighet. Men som jeg har drøftet i oppgaven er den lenkende sosiale kapital en viktig premissleverandør for de andre kapitalformene kapital (Wollock 1998 sitert av Ødegård mfl 2014, 38). Den er knyttet til myndighetene og hjelper lokale nettverk til å få tilgang til eksterne ressurser. I rollen som samfunnsarbeider i et lokalmiljø er jeg knyttet opp mot lenkende sosial kapital. Hvordan jeg utøver min rolle som muliggjører, blir på mange måter en forutsetning for kvaliteten på frivillighetsarbeidet (ibid).

Som del av minoritets- befolkningen har jeg gjerne definisjonsmakt overfor minoritetsbefolkningen som jeg samhandler med. Når jeg nå ser tilbake på min kritiske episode og dekonstruksjon av den gjennom kritisk refleksjon ser jeg en modning. Jeg har fått ny innsikt i forhold til praksis. Jeg ser også at det har vært viktig å utvide refleksjonen til et interseksjonelt perspektiv. Det vil si å undersøke hvordan klasse, kjønn og religion samspiller og påvirker sosiale forhold (Ghosh 2007,320-332), (2015 Storhaug og Kojan, 190).

Så kan frivillige organisasjoner forebygge marginalisering? Ja, jeg mener at de kan bidra. Tidligere i oppgaven har jeg vært inne på den internasjonale definisjonen av sosialt arbeid som er vedtatt av International Federation of Social Worker(LASSW og IFSW 2004, fra Askheim 2007, 32). Her er formålet med sosialt arbeid å bedre personlig velferd og trivsel I media og den politiske debatten knyttes integrering av innvandrere ensidig til arbeidslinjen.

Men hva med velferd og trivsel for dem som ikke kan arbeide? Arbeidslinjen som eneste vei til integrering kan for mange innvandrere virke urealistisk og etnosentrisk. Ut i fra et interseksjonelt perspektiv kan man spørre seg om en somalisk kvinne over 50 år med dårlig helse og med familieansvar best kan integreres? Jeg tror at nettopp frivillige organisasjoner eller møteplasser i nærmiljøet kan være en hensiktsmessig integreringsarena hvor hun kan føle mestring. Dette kan også være samfunnsøkonomisk heldig. Man sparer penger på meningsløse kvalifiseringstiltak som heller forsterker isolering og segregering, og man kan satse på neste generasjon ved at denne kvinnen bedre kan ta vare på sin familie ved å være bedre integrert i sitt bomiljø. Rugåsa fremhever at et for stort press om «fornorsking» gjennom arbeidslinjen kan oppleves som etnosentrisk for etniske minoriteter og kan svekke følelsen av mestring (Rugåsa 2008, 98).

9 Litteraturliste

- Askeland, Guri Aga. 2011. *Kritisk refleksjon i sosialt arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Askheim, Ole Petter. 2012. *Empowerment i helse- og sosialfaglig arbeid*. Gyldendal Norsk Forlag. kap. 7. Empowerment og motmakt: utfordringer og dilemmaer i velferdsstaten.
- Brochmann mfl. *Langsiktige konsekvenser av høy innvandring*. NOU.2017:2 Justis-og beredskapsdepartementet 2017.
- Bø, Inge og Schiefloe, Per. 2007. *Sosiale landskap og sosial kapital. Innføring i nettverkstenkning*.3. opplag. Oslo: Universitetsforlaget.
- Claussen Bjørgulf. 2014. *Fattigdom i Norge* Cappelen Damm
- Dalland, Olav. 2007. *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Akademiske. 4.utgave.
- Eide, Tom og Hilde Eide. 2004. *Kommunikasjon i praksis. Relasjoner, samspill og etikk i sosialfaglig arbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Ellingsen, Ingunn T., Irene Levin, Berit Berg og Lise C. Kleppe (red.) .2015. *Sosialt arbeid. En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, T.Y.2010 *Samfunn* Oslo: Universitetsforlaget.
- FO (2002). Yrkesetisk grunnlagsdokument Revidert 2012.
- Ghosh, Flora. 2007. «*Magt og interseksjonalitet i sosialt arbeid*». Nordisk sosialt arbeid , 2007:4.
- Gullestad, Marianne .2002. *Det norske sett med nye øyne*. Oslo Universitetsforlaget
- Hauger, Bjørn, Høyland G Thomas og Kongsbak, Henrik. 2008. *Organisasjoner som begeistrer. Appreciative Inquiry*. Oslo: Kommuneforlaget-
- Herberg.B, Eva og Johannesdottir, Helga. 2007.*Kunnskap og læring i praksis*. Oslo: Universitetsforlaget.1 utgave.
- Horntvedt,Tone. 2015. *Interkulturelt helsearbeid*. Drammen: Forlaget Vett&Viten.
- Hutchinson, Gunn Strand. 2012. *Samfunnsarbeid. Mobilisering og deltakelse i sosialfaglig*

arbeid. Oslo: Gyldendal Akademisk 3.utgave. 2.opplag

Ihle, Ragnhild. 2008. *Søkelys –Perspektiver på arbeid med etniske minoriteter i Velferdstjenesten*. Oslo Høyskoleforlaget.

Johannesdottir, Helga. 1997. Å treffe klienten hjemme. Om hjemmebesøk i sosialt arbeid. I *Barnevernet – mangfold og mening. Festskrift til Gerd Hagen*, red. Bennedichte Rappana Olsen og Vigdis Bunkholdt. Oslo: Tano Aschehoug.

Klevan,Trude,Viksmo,S,Marit og Marit Borg. 2013. «Å være forelder står over alt annet – om foreldrerollen i psykisk krise.»*Tidsskrift for psykisk helsearbeid* 3: 199-208.

Kleppe, Celine. 2015. «Kunnskap i sosialt arbeid». I *Sosialt arbeid. En grunnbok*, red. Ingunn T Ellingsen, Irene Levin, Berit Berg og Lise C. Kleppe. Oslo: Universitetsforlaget

Kojan. B. Bente og Storhaug .S. Anita 2015. «Erfaringsbasert kunnskap og reflektiv praksis». I *Sosialt arbeid.-En grunnbok*, red. Ingunn T Ellingsen, Irene Levin, Berit Berg og Lise C. Kleppe. Oslo: Universitetsforlaget.

Leira, Halldis Karen. 2003. *Det gode nærvær. Kulturens psykologiske betydning*. Bergen: Fagbokforlaget. Vigmostad & Bjerke AS.

Martinsen, Øyvind. 2009. *Perspektiver på Ledelse*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Meyer, Frank Debesay, Jonas, og Slettebø, Åshild. 2008. «Etikk i møte med den «fremmede» pasienten» I *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold*,red. Ann Merete Otterstad. Oslo: Universitetsforlaget.

Mujica, Gaby. 2011. «Oppsøkende arbeid som metode i rekrutteringsarbeidet». I *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid*, red.Berit Berg og Torunn A Ask. Oslo: Universitetsforlaget.

Moe, Anne og Kiik,Riina. 2011. «Integrasjon mellom teori og praksis». I *Kritisk refleksjon i sosialt arbeid*,red. Gurid Aga Askeland. Oslo: Universitetsforlaget.

Nilsen,Sigrun og Qureshi,Naushad Ali. 1991. *Utfordringer i sosialt arbeid med flyktninger og innvandrere* Oslo: Kommuneforlaget.

Ohnstad, Anbjørg. 2014. «Ubehaget som kunnskapskilde». I *Ubehaget i sosialt arbeid*,red. Anbjørg Ohnstad, Marianne Rugkåsa og Signe Ylvisaker. Oslo: Gyldendal akademisk

- Ohnstad, Bente. 2011. *Velferd, rettsikkerhet og personvern*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Qureshi, Naushad Ali 2009. «Kultursensitivitet i profesjonell yrkesutøvelse» I *Over profesjonelle barrierer. Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge*, red. Eide m. fl. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Rehman, Memona. 2014. «Sløret gjør meg fri.» *Klassekampen*, 10. september.
- Rugkåsa, Marianne. 2012. *Likhetens Dilemma*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Rugkåsa, Marianne, Ylvisaker, Signe og Eide, Kjetil. 2017. *Barnevernet i et minoritetsperspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Røkenes, Odd Harald, Per-Halvard Hanssen. 2012. 3. utgave. *Bære eller bryte*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad and Bjørke AS.
- Shulman, Lawrence. 2003. *Kunsten å hjelpe individer og familier*. Oslo: Akademiske Forlag.
- Skau, Greta Marie. 2011. *Gode fagfolk vokser*. Oslo. Cappelen Damm Akademisk.
- Skau, Greta Marie. 2003. *Mellom makt og hjelp. En samfunnsvitenskapelig tilnærming til forholdet mellom klient og hjelper*. Oslo: HS-Trykk A/S.
- Skjervheim, Hans. 1996. Deltakar og tilskodar. I *deltaker og andre essays*, red. Hans Skjervheim. Oslo Aschehoug.
- Skytte, Marianne. 2008. *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS 2008.
- Sterri, B., Aksel. 2017. «Vi har mye å lære av FNs lykkekåring» *Dagbladet*, 22. mars.
- Stokke, Olga. 2016. «Oslo en helt annen verden enn en del bydeler i Sverige». *Aftenposten*, 20. april.
- Spurkeland, Jan .2011. *Prestasjonshjelp-hvordan gjøre andre gode?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Stortingsmelding nr. 49(2003-2004) *Mangfold gjennom inkludering og deltagelse*. Oslo: Arbeidsdepartementet.
- Søholt, Susanne. 2004. «Flerkulturelle bomiljø -hva har vi lært?». I *Boligsosialt arbeid*, red.

Paul A. Thyness. Oslo: Kommuneforlaget.

Takle, Marianne. 2014. *Politisk integrering. Innvandreringorganisasjoner som skoler i demokrati og byråkrati*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Thorbjørnsrud, Berit. 2010. «Kulturelle fortolkningsrammer». I *Mellom mennesker og samfunn*, red. Elisabeth Brodtkorp og Marianne Rugkåsa.. 2 utgave Oslo: Gyldendal Akademisk.

Thyness, Paul A. 2015. *Sosialt arbeid, lokal organisering og selvhjelp*. Oslo: Universitetsforlaget. 2 utgave.

Wollebæk, Dag, Sætrang, Synne og Fladmoe Audun 2015 *Betingelser for frivillig innsats*. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport nr. 1

Wollebæk, Dag og Seegard, B. Signe 2015 *Sosial kapital i Norge* Oslo: Cappelen Damm.

Ylvisaker, Signe .2004. *Når Omar, Sara og Samuel forteller....* HiO -rapport nr. 16.

Ødegård, Guro. 2010. *Foreningsliv i et flerkulturelt samfunn, Et studie og integrasjon og sosialt kapital*. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Ødegård, Guro. 2011. «Bowling på Veitvet: Lenkende sosial kapital i et flerkulturelt lokalsamfunn». I *Sosial kapital i Norge*, red. Dag Wollebæk og Signe Seggaard. Oslo: Cappelen Damm AS.

Ødegård, Guro, Loga, Jill mfl. 2014. *Felleskap og Forskjellighet* Oslo: Abstrakt Forlag.

Ødegård, Guro, Bakken Anders og Standbu, Åse. 2016. *Idrettsdeltakelse og trening blant ungdom i Oslo*. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport nr. 7

Økland, Alice Mary. 2012. *Samfunnsarbeid og boligsosialt arbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.

Aamot, Laila. 2013. Anerkjennelse- Et begrep for helse og sosialarbeidere. «I engasjement i praksis». I: *Broer mellom filosofi og praksis-helse og sosialfeltet*. red. Andersen, Anders John W, Inger Beate Larsen og Anne Brita Thorød. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Aamot, Laila. 2014. *Den gode relasjonen*. 2. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.